

Ved Ulla Thøgersens bisættelse

Under sin kamp mod kræften har Ulla været meget åben om forløbet, blandt andet på Facebook. Og samme sted har der været mange indlæg om Ulla efter hendes død d. 26. december 2016. I kirken sammenfattede præsten, Louise Aaen disse indlæg i en enkelt sætning: "Ulla var fantastisk!".

Jeg er ikke selv tilknyttet Facebook, men tilslutter mig den opfattelse, som blev udtrykt her, og vil gerne tilføje: Man plejer at sige noget pænt om den afdøde, men i Ullas tilfælde gælder det virkelig: Hun var en fantastisk person. Det vil jeg uddybe lidt ud fra mit kendskab til hende som kollega og som forsker.

Det var vist i 2002, vi kom i kontakt med hinanden, idet Ulla skrev speciale om den franske filosof, Maurice Merleau-Ponty, som også jeg er meget optaget af. I 2003-2007 arbejdede hun i sit ph.d.-projekt videre i samme retning, hvor Lennart Nørreklit og jeg var hendes vejledere. Fordi Ulla og jeg har stort set den samme tilgang til filosofien og dens sammenhæng med human- og samfundsvidenskab, har vi haft en hel del forskningsrelateret samarbejde, og siden 2010 har vi også været tilknyttet det samme institut ved Aalborg Universitet, Institut for Læring og Filosofi. Ulla var en værdsat kollega – anerkendt for hendes skarpe intellekt og saglighed, yndet for en omgangsform der var direkte, men også hensynsfuld. Og så var der hos hende et imponerende overskud af livskraft og gåpåmod, som havde afsmittende effekt på andre gennem hendes venlighed og optimisme. Alle ville gerne arbejde sammen med Ulla, og de studerende var glade for hende som underviser. Noget kan være gået hen over hoved på mig, men så vidt jeg ved, havde hun ingen uvenner eller bemærkelsesværdige konflikter i sit arbejdsliv. Som speciale- og ph.d.-studerende og sidenhen kollega, hvor vi flere gange har arbejdet sammen om ting, der var nye for os begge, har Ulla altid vist sig som en meget pålidelig, effektiv og reflekteret samarbejdspartner. Også som forfatter af både faglitteratur og skønlitteratur var Ulla særdeles produktiv. Hun er landskendt for sin fremragende formidling af filosofisk tænkning og især Merleau-Pontys filosofi, men også internationalt gjorde hun sig bemærket. Flere gange, hvor hun deltog i internationale konferencer om fænomenologi, fik jeg direkte og indirekte bemærkninger fra udenlandske kolleger om, at hende kunne vi være stolte af. Og det var jeg – glad for at høre til i

arbejdsfællesskaber med Ulla såvel som for resultaterne deraf, hvad enten det har drejet sig om kurser, forskningsansøgninger eller bøger.

Ullas teoretiske ståsted var den eksistentielle fænomenologi. Hendes forskningsområder var dels den fænomenologiske opfattelse af kropslighed og sociale relationer, og dels læring, udvikling og ledelse i organisationer. Da hun blev ramt af kræften og snart forhindret i at arbejde, var Ulla ved at bane helt nye veje ved at kombinere disse forskningsområder. Jeg vil gerne gøre lidt nærmere rede for, hvad det drejer sig om – ikke mindst fordi hun her havde fat i noget ikke særlig velkendt, som er værd at være opmærksom på nu, hvor vi skal forholde os til, at Ulla ikke længere er i live.

Fænomenologien er en videnskabelig og filosofisk retning, der fokuserer på, hvad vi egentlig oplever og erfarer, uden straks at indramme dette i forudfattede meninger og begreber. Merleau-Ponty er kendt som 'kroppens filosof', der bedre end nogen anden har fremhævet, hvordan vi oplever hinanden og os selv kropsligt. Kropslig erfaring er først og fremmest de trivielle måder, hvorpå vi umiddelbart indgår i hverdagsaktiviteter med hinanden og med velkendte ting og miljøer. En af de vigtigste pointer hos Merleau-Ponty er, at vi kun sjældent oplever os selv og hinanden som helt afgrænsede enheder i form af fysiske kroppe med hver sin omgivende hud. Kropslig erfaring er vidt åben for verden, idet vi uden videre mærker de begivenheder og situationer, der foregår omkring os, og samtidig befinder os 'ude' midt i de sociale og praktiske hændelser, som umiddelbart fanger opmærksomheden. Denne uovervejede kropslighed er vi faktisk mere 'hjemme i' og fortrolige med end vores klare tanker og bevidsthed. Den omfatter indgroede aktivitetsmønstre såvel som spontane udtryk, oplevelser og følelser. Dette kan alt sammen lyde tilforladeligt i en poetisk eller metaforisk sammenhæng. Men fænomenologien hævder, at det skal forstås ganske bogstaveligt. De seneste par hundrede års dominerende sprog og tænkning i den vestlige verden er simpelthen galt afmarcheret, når det drejer sig om at begribe den menneskelige eksistens i dens umiddelbarhed, kropslighed og socialitet. Vi oplever og gennemlever ikke i bund og grund tilværelsen hver for sig, men tager tværtimod den individuelle eksistens op som et projekt, der realiseres på et kropsligt erfaret socialt og kulturelt grundlag.

Store filosoffer som Nietzsche og Foucault er gået deres egne veje, når de har fremhævet, at livskunst består i at kunne forme sit eget liv som et sammenhængende kunstværk. Men Merleau-Ponty mener så, at denne kunst behersker vi alle sammen allerede! Netop sådan eksisterer det

enkelte menneske kropsligt: som et levende kunstværk. Vi oplever hinanden og os selv som 'måder at tage live på', der kommer til udtryk i kropslige holdninger og stemninger, som mærkes i flygtige sociale samspil såvel som tætte sociale relationer. Vi deler nemlig følelser og stemninger på nogen lunde samme måde som vi i fællesskab kan blive grebet af en melodi eller fascineret af et instrument. Derfor er der ikke nogen modsætning mellem at være unik og typisk, når det drejer sig menneskelig eksistens. Det svarer til, at et bestemt maleri såvel er unikt som et eksemplar i en bredere strømning og en hel kunstart. Dette kan man læse om i Ullas bøger og artikler. Men de tanker, som hun var ved at indarbejde i en ny tilgang til organisationsforskning, går et skridt videre.

Ulla blev inspireret af den tyske filosof, Bernhard Waldenfels, der uden tvivl er den største nulevende fænomenolog (og i øvrigt mere end dobbelt så gammel, som hun nåede at blive). Hans fænomenologi om 'den anden' og 'det fremmede' drejer sig om en grundlæggende responsivitet. Oplevelse og erfaring begynder ikke med os selv, men med noget 'andet' eller 'fremmed'. Når den anden smiler til mig, spørger om noget, forlanger noget af mig, eller bare sender mig et blik, er jeg allerede grebet af situationen, før jeg bliver rigtigt opmærksom på den og måske også bevidst om min egen rolle i den. Min egen erfaring formes først af begivenheder, som jeg ikke selv skaber, men må respondere på. Sådan er det i det meste af hverdagslivet, og i øvrigt også i vores opvækst: Spædbarnet bliver opmærksom på mor eller far, før det opfatter sig selv som noget selvstændigt. Fordi vi i dén grad 'hænger sammen' med andre i de umiddelbare såvel som de emotionelle aspekter af vores sociale samspil, lever vi også vores liv gennem andre. Dem, vi holder af og indgår i tætte relationer med, vokser vi sammen med.

Ulla ville vise, hvordan organisationer må begribes og undersøges ud fra denne grundlæggende åbenhed og responsivitet mellem mennesker, som går forud for vores mere reflekterede tanker, holdninger og ønsker. Hun var derfor også helt på det rene med, at vi i meget bogstavelig forstand mister noget af os selv, når én vi holder af dør. Det helt unikke greb om tilværelsen, som kom til udtryk i Ullas tilstedeværelse, bliver ikke lige så aktuelt igen i morgen, om 14 dage eller senere. Men den stil, som hun stod for, har påvirket os andre og lever derfor videre i alle mulige sammenhænge.

Kurt Dauer Keller